

dalnih in drugih absolutizmov in so končno imeli zanikanje samega sebe za sveto dolžnost. Krotili so vsak svoj nagib, tudi najbolj naraven. Tako so se odrekli lastni pameti v istem sorazmerju, kakor so zavrgli lastno pravico do odločanja po vesti. Torej niso odločni, še manj pa možati. Vso njihovo žalostno izgubljenost pa oblikuje Lu Hsin po svoje. V nasprotju s carsko-rusko »kašo« Antona Čehova pomeni ta situacija cesarsko-kitajsko »kašo«, ki ni nič manj pušta, siva in brezupna, pa duhovito osvetljena in oblikovana, ožarjena z otožnim humorjem satirika.

Kljub lepim kvaliteta »Resnične zgodbe o A Kjuju« pa je Lu Hsin najbolj pomemben v svojih kratkih tekstih. »Blaznežev dnevnik« je gotovo ena izmed najbolj duhovitih in dognanih črtic v vsej svetovni literaturi. »Blaznež« govori o »štiri tisočletni zgodovini ljudožrstva«. Pri tem se človek spomni na Shylocka, ki po resnici pravi sodnikom: »Jemljete mi življenje, če mi jemljete sredstva zanj.« Lu Hsinov blazneš pravi: »Moj brat je použil mojo sestro, ne vem pa, če se je moja mati tega zavedala ali ne.« Pri vsej umetniški izrazitosti nas pretrese ta črtica ravno zaradi svoje globoke logike. Izredno mojstrstvo oblikovanja kaže črtica »Kun Aj-ki« in še posebej »Moj rojstni kraj«, ki se konča z značilnimi stavki: »Upanje je kakor cesta, ki se pne čez zemljo. V začetku ni bilo tam ničesar, kadar pa hodi mnogo ljudi po isti sledi, nastane cesta.« Tudi črtica »Opera na vasi« je izredno lepo napisan spomin.

Na kratko. V tej knjigi zazveni marsikaj, kakor da je zrastle iz evropske preteklosti, pa čeprav je odeto v kitajsko oblačilo in čeprav bije pod tem oblačilom človeško srce nekoliko drugače kakor evropsko. Vendar se kažejo v tem kritičnem in liričnem realizmu poteze, ki pripadajo samo temu Kitajcu. Lu Hsin je v nekaterih trenutkih genialen in popolnoma enakovreden svojim najboljšim sodobnikom.

Branko Rudolf

FRANC ŠRIMPF, EVROPA — AFRIKA — EVROPA

Potopisna povest »Evropa—Afrika—Evropa« je napisana v tonu in načinu, ki nista običajna pri potopisnih knjigah. Tako piše pod ovitkom.

Potopisno literaturo pri nas zares močno zanemarjajo. A ta knjiga žal ne bo slovenskemu bralcu odprla nobenega okna v dogajanja na tujih tleh. Še roloja ne bo zmogla premakniti.

Vsi odrasli po vrsti smo flegmatično prenesli že bolj eksotične incidente in o famozni tujski legiji prečesto čuli pohvale in grajo s strani nežnih zapeljancev. Daljne Afrike resda nismo videli, a takšna, kot se nam ponuja na listih te knjige, nas ne pritegne.

Vsi otroci, kar nas je, imamo veliko veselje po spoznavanju krajev in dežel, ljudi in živali, docela tako kakor pisec. A brž ko bi radi iz knjige kaj jedrnatega zvedeli, se pisec umakne, češ da je eksotiko že doma razkrinkal. Čim dlje z njim plujemo, tem globlje se utaplja v polinformiranosti. In — oprostite — kompenzacija za to ne more biti vsiljivo in za naš okus nekoliko indiskretno avtorjevo razmerje z britansko turistko, kar nas, tako mimogrede, čisto nič ne zanima.

Tam, kjer bi pisec moral biti učitelj, je skromen in zelo neveden, tam, kjer literarni kodeks terja izdelan občutek, je glasen in hvale željen.

Ce upamo, da je avtor le pisal potopis in ne romana, moramo ugotoviti, da je slog »Kako sem našel Livingstona« močno zapoznel. Reportaža je danes stopila v književno družbo. Reportaža je esej, basen, drama. Značaj ljudi in krajev mora biti zrisan s skrbno roko in z umetniško, ne samo verno inscenacijo. Atmosfera je prav tako važna kot zgradba sama. Reportaža nima več meja in opravičevati nekoga, da opravlja pionirsko delo, je slaba pohvala.

Jezik v povesti »Evropa—Afrika—Evropa« ni zahteven. Preveč je presežnikov in preveč znanih fraz. Opisi so šibki in nezadovoljivi, dialogi nemočni in brez spola.

Slika berberske dekllice na strani petdeset pa je odlična.

Andrej Loos

GLASBA

NEKAJ SLOVENSКИH SAMOSPEVOV

ANTON LAJOVIC, ALBUM SAMOSPEVOV ZA GLAS S KLAVIRJEM

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je izdala Album Lajovčevih samospevov,¹ ki obsega 33 pesmi; tri izmed teh so tudi transponirane za srednji glas. Iz edicije ni razvidno, kakšen kriterij je vodil urednika, ko je določal vrstni red samospevov. Ko zbirko prelistavamo, opazimo razvoj Lajovčeve govornice, kar nam priča o kronološki razporeditvi.

Prve označujejo še zvestoba romantični konceptiji, pogosta jasna strofična gradnja in značilna kromatična nasičenost poslednjih romantikov. Vendar je že v teh Lajovčev izraz samobiten in popolnoma dognan. Tako v širokih potezah njegove izrazno bogate melodike kakor v posameznih harmonskih sosledjih in v oblikovanju klavirske spremljave spoznamo velikega ustvarjalca, ki je vedno svež in domiseln. Lestvica občutij je v njegovih stvaritvah zelo obsežna, čeprav prevladuje v njih plemenita in nežna lirika. Toda v pesmih, kakršna je *Norčeva jesenska pesem*, se oglašata tudi pretresljiva dramatična moč. Potreba po nenehnem odkrivanju novih oblikovnih struktur in novih izraznih možnosti razširja in pogloblja njegov svet (*Jaz pa vem...*, *Pesem nagajivka*) in privede Lajovca neopazno (*O, da deklíč je...*) v impresionizem z značilno barvito in statično harmoniko (*Begunka pri zibeli*), ne da bi zato podlegel valu debussyizma, ki je zajel vso Evropo. Nasprotno lahko omenimo našega Lajovca med redkimi evropskimi modernimi skladatelji, ki so našli svoj, izviren impresionistični izraz. (Kadar govorimo o impresionizmu v glasbi, mislimo vse preveč na Debussyja, prezremo pa skladatelje, ki so pisali čudovite izvirne impresionistične strani, kot so Szymanowsky, Kodály, Lajovic idr.)

¹ Anton Lajovic, Album samospevov za glas s klavirjem. SAZU, Razred za umetnost, serija za glasbeno umetnost, 8, Ljubljana 1956.